

۲۴- تجارت و صنعت:

نقش تجارت و تولید- نقش اصناف و نیروهای مولد- حمایت دولت از صنایع

و بازار- آفات تجارت- فقه تجارت

"به سفارشات در خصوص تجاوز صنعتگران توجه کن و درباره‌ی آنها توصیه نمای، اینان در شهر اقامت دارند، یا دور شهرها برای کسب و کار می روند و یا با نیروی بدنی تلاش می کنند، همگی منبع تولید و وسیله درآمدند و فراهم کننده سرمایه ها از مناطق دور، در خشکی و دریا و بیابان های هموار یا کوهستان ها و نقاطی که مردم را بدانجا

دسترسی نبوده و از رفتن به آن مناطق ترس دارند، آری اینان مردمی سربراهند و وحشتی از آنان نیست و اهل سازش اند نه شورش. از کار ایشان تفقد و پرسش کن، خواه حاضر یا در اطراف کشور باشند. با اینهمه، بدان که بسیاری از اینها از سختگیری‌های زننده و لجاجت‌های زشت و احتکار نیازمندی‌های مردم و نرخ گذاری به اجحاف، کنار نیستند و این اعمال برای توده مردم زیان بار و برای دولت مایه سرافکنندگی است. بنابر این از احتکار جلوگیری کن، که پیامبر خدا (ص) از آن منع فرموده است. خرید و فروش باید سهل و آسان و بر اساس موازین عدل باشد و نرخ‌ها برای طرفین معامله به دور از بی‌انصافی تعیین گردد. پس اگر کسی بعد از آن که از

احتکار نهی شده، به اینکار اقدام کند، او را تنبیه و مجازات کن البته نه مجازاتی بیش از حد استحقاق."

۲۵- حقوق عامه‌ی مردم:

توصیه‌ی موکد برای رسیدگی به وضع آنان

"خدا را! خدا را! نسبت به طبقه پایین جامعه، آنان که راه چاره ندارند. فقیر و مستمند، گرفتار، دردمند و عاجز. در این طبقه افراد آبرومند و محتاج هستند، حقی را که خدا بر تو نسبت به ایشان مقرر داشته، رعایت کن و سهمی از بیت‌المال و محصولات

که متعلق به اسلام و مسلمین در هر شهر است، برای آنان مقرر دار، زیرا دورترین افراد مانند نزدیک‌ترینشان حقی دارند و تو مسئول هر یک از اینهایی، پس غرور و نخوت تو را از انجام این وظیفه مانع نگردد، چه، در این صورت از تزییع حقوق کوچک تر به دلیل پرداختن به امور مهمتر معذور نخواهی بود، از حال اینان غافل مشو و روی بر آنان ترش مکن و از وضع آنان که از روی بی توجهی و تحقیر، آن را به تو نمی‌رسانند، تفحص و کنجکاوی کن و برای رسیدگی به کارشان از افراد مطمئن و خداترس و متواضع مدد بگیر و باید حال و اوضاع آنان به تو گزارش شود و تو بدانگونه که در نزد خدا در قیامت معذور باشی با آنان عمل نمای که در میان افراد ملت از همه بیشتر به عدل و انصاف

نیاز دارند، پس باید حق همه را طبق فرمان خدا ادا کنی."

۲۶- ایتام و سالخوردگان:

"یتیمان و سالخوردگان را که راه چاره ندارند، و اهل سوال نیستند، عهده دار باش و این بر زمامدار سنگین است و البته حق همه‌اش سنگین است، ولی خداوند این وظیفه سنگین را بر کسانی که طالب و سعادتمند و در راه آن صبور به وعده الهی وثوق دارند، آسان می‌گرداند."